

Sabiedrības integrācijas
fonds

Kultūras ministrija

Interešu aizstāvības prasmes

Dace Akule, Zaļā brīvība

Semināru īstenojam ar Sabiedrības integrācijas fonda finansiālu atbalstu no Latvijas valsts budžeta līdzekļiem projekta "Biedrības "Zaļā brīvība" darbības stiprināšana reģionos un interešu aizstāvībā" ietvaros.

Ko gribu šodien izdarīt?

- Kas ir interešu aizstāvība?
- Kā tā atšķiras no pilsoniskās līdzdalības?
- 3 piemēri par interešu aizstāvību no manas pieredzes
- Lielākais konteksts, kādā darbojamies
- Ko novērtē lēmumu pieņēmēji?
- Padomi no 15 gadu pieredzes

Ko mēs saprotam ar interešu aizstāvību?

- **Iesaiste politikas lēmumu veidošanā** (regulējums un rīcībpolitika), rakstot atzinumus un sniedzot komentārus rakstiski vai klātienē dažādos institūciju formātos: darba grupās, konsultatīvajās padomēs, Saeimas komisiju sēdēs, pašvaldībās, u.c.
- **Iesaiste budžeta pārvaldībā**: veicināt budžeta darbību caurspīdīgumu un lietderīgu izmantošanu,
- **Pētījumu veikšana**, lai izpētītu situāciju un spētu aiztāvēt sabiedrības intereses izpētītajos jautājumos,
- **Sadarbība ar iesaistītajām pusēm/ tīklošanās**, lai aizstāvētu sabiedrības intereses,
- **Sadarbība ar medijiem**, sniedzot viedokli par sabiedrības interesēm vides jautājumos un veicinot izpratni sabiedrībā par problemātiku un risinājumiem,
- **Palīdzība un atbalsts cilvēkiem**, kas saskaras ar problēmām vai pārkāpumiem,
- **Sabiedrības izglītošana un mobilizēšana** (parakstu vākšana).

Interesešu aizstāvība un pilsoniskā līdzdalība

- Interesešu aizstāvība lēmumu pieņemšanas procesā ir daļa no pilsoniskās līdzdalības, kas ir daudz plašāks aktivitāšu lauks.
- Politiskā līdzdalība ir darbības, lai ietekmētu sabiedrībai nozīmīgu materiālu un nemateriālu resursu, labumu, kā arī tiesību piešķiršanu un sadalīšanu.
- Lai aizstāvētu intereses lēmumu pieņemšanas procesā = ietekmētu politiskās institūcijas, izmantojami dažādi pilsoniskās līdzdalības rīki/ formāti. Piemēram, var ne tikai iet formālo interesešu aizstāvības ceļu (valdības rīcības plāna mērķi, atzinumi, tikšanās ar lēmumu pieņēmējiem, u.c.), bet arī rīkot demonstrācijas, iesniegt priekšlikumu Manabalss.lv portālā, uzraudzīt lēmumu ieviešanu (piemēram, caur Zaļo barometru).

4 politiskās līdzdalības kategorijas

- darbības, lai ietekmētu institūciju lēmumus, darbojoties esošās kārtības ietvaros, piemēram, dalība vēlēšanās, politiskajās partijās un NVO, oficiālu petīciju iesniegšana, u.c.,
- protesta aktivitātes, lai ietekmētu institūciju lēmumus, darbojoties ārpus formāli noteiktās kārtības un procedūrām, piemēram, lai pievērstu uzmanību tēmām, kuras politiskā elite vai sabiedrības vairākums vēl neatzīst par problemātiskiem,
- darbības, lai risinātu kādas vietēja rakstura problēmas, iesaistoties sadarbībā ar iestādēm vai arī iztiekot bez to atbalsta - fokuss nevis uz lēmumu ietekmēšanu bet gan situācijas uzlabošanu tiešā veidā (piemēram, nakts dežūras narkotiku izplatības mazināšanai Rīgā; ideju iesniegšana pilsētas labiekārtošanai, par ko balso Rīgas iedzīvotāji),
- formāli nepolitiskas darbības, kas pauž politiskos uzskatus, vērtības, kādu sabiedrības grupu (piemēram, neiepirkšanās Maxima pēc Zolitūdes traģēdijas, kūku iegāde uzņēmumā, kas nodarbina cilvēkus ar īpašām vajadzībām).

Piemērs: sabiedrības saliedētība

- Pilsoņu debates par integrāciju 2012.gadā pēc krievu valodas statusa referenduma
- Tiešsaistes diskusijas par priekšlikumiem konkrētiem pasākumiem sabiedrības saliedētībai
- 10 populārākie priekšlikumi nodoti 42 Latvijas iedzīvotājiem, kas tika ielūgti uz 2 dienu debatēm pēc nejaušās atlases principiem
- Darbs ar moderatoriem grupās, lai pie galda ir viedokļu daudzveidība (dalībnieku atlase, ņemot vērā demogrāfiskos datus) un vienlīdzīga līdzdalība (lai visi izsakās, ne tikai aktīvākie)
- Ekspertu, politiķu iesaiste priekšlikumu izstrādē, atlasē, noslīpēšanā
- 10 priekšlikumus plašāka sabiedrība varēja vērtēt tiešsaistes vidē
- Tematiskās diskusijas ar ekspertiem par iespējām priekšlikumus īstenot
- Darbs pie augstākā politikas plānošanas dokumenta sabiedrības saliedētībai (tā sauktās integrācijas pamatnostādnes)
- Iesaiste sabiedrības saliedētības politikas veidošanā un īstenošanas uzraudzībā (padomē pie Kultūras ministrijas)

<https://providus.lv/projekti/pilsonu-debates-par-integraciju/>

Piemērs: Zolitūdes traģēdija

- Uzraudzība Zolitūdes traģēdijā izgaismoto sistēmisko kļūdu labošanai
- Uzraudzība Saeimas un valdības darbam, lai labotu kļūdas nacionālajā likumdošanā un rīcībpolitikā šajās jomās: atbalsts cietušajiem, būvniecības kvalitāte un civilā aizsardzība.
- Cietušo iesaiste problēmu identificēšanā. Darbs ar institūcijām, piemēram, sēdēs ar premjeri, ģenerālprokuratoru, u.c.
- Lēmumu pieņēmējiem, medijiem un plašākai sabiedrībai nodot tiešsaistes materiāls, kas palīdzēja uzturēt spiedienu, veikt uzlabojumus un iegūt pilnvērtīgāku situācijas izpratni, lai novērstu līdzīgas traģēdijas un uzlabotu rīcību krīzes situācijās.
- Darbs ar medijiem

Piemērs: ilgtspēja tekstila industrijā

Latvijā darbs, lai ieviestu dalītu lietotu tekstila produktu / tekstila atkritumu savākšanu līdz 2025.gadam, kad tas būs jā dara visās ES valstīs

- 2018.-2020.gada pētījums par tekstila plūsmām un to, kas notiek ar lietoto apģērbu Latvijā. Rīcībpolitikas rekomendācijas, lai stiprinātu aprites ekonomiku tekstila produktu industrijā. Iesaiste Ziemeļvalstu ministru padomes atbalstītā projektā, kur piedalījās visas Baltijas valstis.
- Latvijā panākts mērķis būt gataviem 2023.gadā, iekļaujot to “Atkritumu apsaimniekošanas valsts plānā 2021.-2028.gadam”
- Darbs kopā ar citām iesaistītajām pusēm, kas parakstījušas sadarbības memorandu (Zaļā punkta iniciatīva) - gaidām darba grupas formālu izveidi VARAM, lai izstrādātu detaļas, noteiktu mērķus (ne tikai savākšanai, bet arī pārstrādei, u.c.) un kā šo sistēmu finansēt (paplašinātā ražotāju atbildības sistēma)

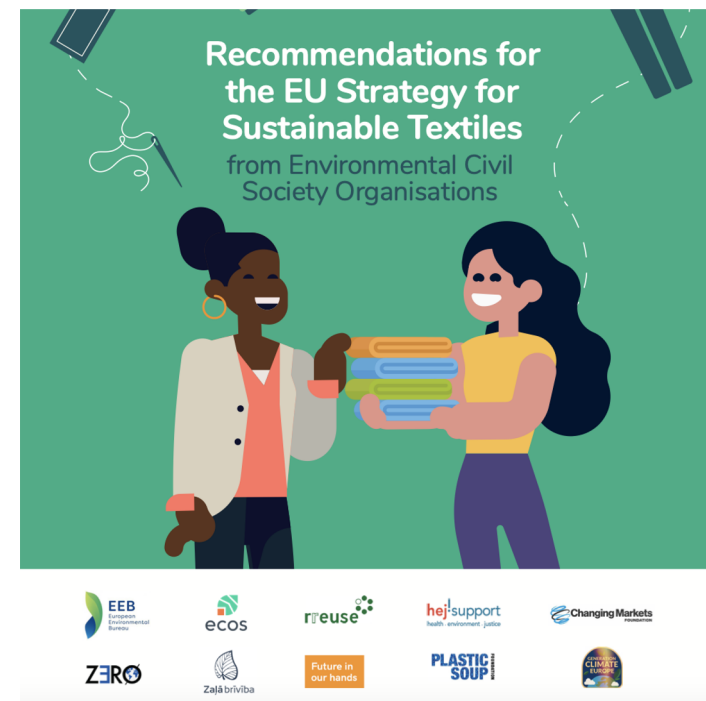

Piemērs: ilgtspēja tekstila industrijā

Eiropas Savienībā darbs pie ilgtspējas celšanas ES tekstila industrijā

- darbs ar kolēģiem ES līmeņa NVO, European Environmental Bureau, kur Zaļā brīvība ir biedrs
- iesaiste Eiropas vides organizāciju rekomendāciju izstrādē Eiropas Komisijā topošai ES stratēģijai
- dalība Eiropas Komisijas organizētās konsultācijās par stratēģiju

Pastāvīgs darbs ar medijiem, sabiedrības informēšanu

Konteksts

- Latvijā ir zems savstarpējās uzticēšanās līmenis un liela daļa sabiedrības (35%) neuzticas nevienai institūcijai
- Daudzi izjūt aizvainojumu pret Latvijas valsti, īpaši nepilsoņi
- Arvien vairāk tic, ka viņu balsij ir nozīme - īpaši Latvijas un savas pašvaldības līmenī
- Neaktīvi iesaistās politiskajā līdzdalībā: pēdējo 2 gadu laikā tikai 8% parakstīja petīciju, sabiedriski svarīgu iniciatīvu vai atklāto vēstuli; 4% ziedoja brīvo laiku vai līdzekļus, lai risinātu kādu sabiedrībai svarīgu problēmu; 3% piedalījās pašvaldības vai valsts institūcijas organizētā apspriedē, lai paustu savu viedokli; 2% sazinājās ar deputātiem pašvaldībās vai Saeimā, 2% piedalījās protestā vai piketā. 81% nedarīja neko no sarakstā minētā.

Padomi

- Rūpīgi izvēlēties interešu aizstāvības jautājumus. Nav jāiesaistās visās cīņās!
- Saprast, kas ir atbildīgais par lēmumu pieņemšanu? Pašvaldība, valdība, Saeima, Eiropas Savienība?
- Saprast, kurā līmenī ir vērts iesaistīties. Varbūt nav jācērt “mazi krūmi” (kāds neliels grozījums kādā pašvaldības regulējumā), bet jāiesaistās pašvaldības attīstības plānošanas dokumenta vai kāda politikas plānošanas dokumenta izstrādē nacionālā līmenī? Tiem ir konkrēti darbības gadi, vajag laicīgi “sākt pilināt” vajadzīgās lietas, lai veidotu mērķus un rīcības jomas, kam sekos rīcības plāns, budžeti, atbildīgie ieviesēji, u.c. detaļas, kā arī - ja nepieciešams - likumu / noteikumu grozījumi attiecīgajos līmeņos.
- Saprast, vai mēs zinām pietiekami par situāciju, lai varētu iesaistīties?

Padomi

- Apzināt ieguldāmos resursus: vai mums ir zinoši cilvēki un laiks iesaistīties?
- Saprast labākos formātus: dalība sēdēs, atzinumi, pasākumu rīkošana, darbs ar medijiem un sociālo mediju izmantošana, u.c.
- Identificēt sadarbības partnerus / līdzīgi domājošos dažādos līmeņos: ES līmenī būs grūti, ja nav dalība Eiropas līmeņa organizācijās
- Neaizmirst pamata lietas par institūciju darba grafiku specifiku: kad ir valdības sēdes (ārpus Covid-19 laika), Saeimas plenārsēdes un komisiju sēdes, u.c.
- Sekot līdz jautājuma virzībai, nenogulēt būtiskus termiņus! Te palīdzēs rīki:
  - ES līmenī portāls “Have your say” (visās ES valodās)
  - Latvijas līmenī tiesību aktu projektu (TAP) portāls, kur ir pieejami visi dokumenti, kas saistās ar valdības darbu, arī publiskajā apspriešanā esošie dokumenti, sēžu darbu kārtības, lēmumi, u.c.

Ko novērtē lēmumu pieņēmēji?

- Rīcību, kas demonstrē cieņu visiem lēmuma pieņemšanā iesaistītajiem uz vienlīdzības principiem - mēs visi esam līdzatbildīgi labākā lēmuma pieņemšanā, līdz ar to dalām veiksmes un neveiksmes, to attainojot arī komunikācijā (nevienu nemetam saplosīšanai, nemeklējam vainīgos, u.c.)
- Konstruktīvu kritiku, kas ietver arī priekšlikumus, tai skaitā konkrētas grozījumu redakcijas, lai idejas “nepazūd tulkojumā”
- Pētījumu un datu izmantošanu argumentos
- Plašāku jautājuma redzējumu, nevis fokusu uz vienu vai pāris jautājuma aspektiem, piemēram, nerunāt par migrāciju uz Latvijas-Baltkrievijas robežas vienīgi no cilvēktiesību perspektīvas
- Regulāru uzmanības veltīšanu jautājuma virzībai, nevis sporādisku iesaistīšanos

Izaicinājumi no NVO puses

- Joprojām vāja izpratne/ novērtējums NVO līdzdalībai lēmumu veidošanā no Latvijas institūciju puses.
- Iesaiste “ķeksīša pēc”, lai ailē “sabiedriskā apspriešana/ sabiedrības iesaiste” var ierakstīt NVO vārdus, uz kuru info e-pastiem nosūtīti dokumenti.
- Negodīga komunikācija: ka kāds dokuments tapis ar NVO atbalstu, lai gan reāli NVO ieteikumi nav ņemti vērā.
- Nereti vāja procesa plānošana no institūciju puses - pārāk īss laiks, lai izskatītu dokumentus (iepriekšējā pēcpusdienā atsūta un gaida komentārus).
- Ja ES institūcijas novērtē NVO pienesumu, jo mēs redzam situāciju no vērtīgas perspektīvas, sniedzam datus, ekspertīzi, tad Latvijas institūcijās šī izpratne vēl pamazām rodas.

Kā sadzīvot ar lēmumu, kas ir tālu prom no ideālā?

- Pieņemt realitāti, neskriet ar galvu sienā un nesadedzināt sevi cīņā par labāku pasauli
- Līdzsvaroti paškritiski izanalizēt neveiksmes iemeslus
- Neatmest cerību panākt labāku risinājumu, raudzīties pēc iespējām to panākt - pēc kāda laika, pēc lēmumu pieņemēju nomaiņas, pēc situācijas izmaiņām, lēmumiem ES, sabiedrības noskaņojumiem, kāda jautājuma aktualizēšanu medijos / sabiedriskajās diskusijās, u.c.

Resursi, kas var noderēt

1. Latvijas Pilsoniskās Alianses animācija par aktīvo pilsoni :

<https://www.youtube.com/watch?v=gbDa6qBwr2A>

2. Latvijas Pilsoniskās Alianses Jurista padomi par līdzdalību pašvaldību, Saeimas, ministriju, MK, Valsts sekretāru sanāksmēs, atzinumu veidā, Eiropas Savienībā :

https://nvo.lv/lv/portfelis/jurista_padomi

3. PROVIDUS 10 padomi par ES līdzdalību NVO: https://nvo.lv/uploads/ep_padomi_fin.pdf

4. Divas tiešsaistes lekcijas par lēmumu pieņemšanu ES: Iveta Kažoka, PROVIDUS :

<https://www.youtube.com/watch?v=xOo6X0AA85c>

5. PROVIDUS pētījums par iedzīvotāju iesaisti pašvaldībās - var iedvesmoties no piemēriem Latvijā un citviet Eiropā:

https://providus.lv/article_files/3607/original/Parskats_par_iedzivotaju_iesaisti_LV.pdf?1572427

163

Zālā brīvība

Dace.Akule@zalabriviba.lv

Facebook: ZalaBriviba

Instagram: Zala_Briviba

Twitter: ZalaBriviba